

A nyelvek vonzásában

Köszöntő kötet Budai László 70. születésnapjára

A külső formájában is szép emlékkönyvben az ünnepeltet kollégái és tanítványai köszöntik 70. születésnapja alkalmából. Budai László professzor úr oktatói tevékenysége két intézményhez kapcsolódik, az egeri Eszterházy Károly Főiskolához és a Veszprémi Egyetemhez. Budai László nagyon sokoldalú munkásságot mondhat magáénak: tankönyveiből, nyelvkönyveiből egyetemi, főiskolai oktatói tevékenysége eredményeként több generáció ismerete meg, sajátította el és hasznosítja az angol nyelvet.

A kötet az ünnepelt közel 50 éves eredményes, gazdag oktatói és tudományos munkásságának méltatásával kezdődik – Kurtán Zsuzsa és Zimányi Árpád (a kötet szerkesztői) állították össze –, és publikációs jegyzékével, valamint szerkesztői tevékenységének számbavételével fejeződik be.

A kötet 34 tanulmányt tartalmaz, négy témakör köré csoportosítva. A leggazdagabban képviselt tárgykör a Nyelvtudomány és alkalmazásai, ami nem meglepő, ha arra gondolunk, hogy az ünnepelt fő kutatási területe is ez. Ebből a gazdag tartalmú kötetből az egeri kollégák cikkei közül választottam néhányat ismertetésemhez.

Domonkosi Ágnes A nyelvi attitűdök és a nyelvhasználat szabályozottsága című cikkében a Nyelvtudományi Intézet nyelvművelő osztályának a kodifikált nyelvi normával kapcsolatos vizsgálatáról számol be.

A nyelvi attitűdvizsgálat egyre jelentősebb kutatási területté válik, mivel a nyelvi attitűdök számos társadalmi jelenségre hatással lehetnek, többek között szerepet játszhatnak a nyelvi változásokban, befolyásolhatják az idegen nyelvek tanulásának hatékonyságát stb. Az intézet a nyelvhasználat szabályozottságához való viszonyt kutatta.

Felméréseikben direkt mérési technikákat alkalmaztak (kérdőíves felmérést és interjúkészítést).

Kiemelt jelentőségű kérdésként kezelték azt, mely nyelvi sajátosságok játszzák a legnagyobb szerepet az attitűdök kiválasztásában, milyen hiedelmek, népi magyarázatok élnek a nyelvvel kapcsolatban. A kérdőívek összeállításakor arra törekedtek, hogy megismerjék, feltárják az adatközlők egyéni nyelvhasználati tapasztalatait, vélekedését a nyelvről. Az ilyen jellegű vizsgálat eredményei segítenek megérteni a nyelvi viselkedést, hasznosíthatók a nyelvművelésben, nyelvi tervezésben.

Kalcsó Gyula Történeti igevalencia-vizsgálatok (lehetőségek és korlátok) című cikkében Budai László egyik fő kutatási területéhez, a valenciaelmélethez kapcsolódik.

A szerkezeti elemek közötti függőségi viszonyok történeti vizsgálatában még sok feladat áll a magyar kutatók előtt. A Forgács Tamás által elkezdett munkával mutat rokonságot a szerző cikke. Kalcsó Gyula Heltai Gáspár Száz fabula című művének alapján a *vesz* ige szócikkét állította össze igen nagy alaposággal. Megadja az alapige jelentéseit, a hozzá tartozó képletet, utal a szükséges szemantikai jegyekre. Felhívja a figyelmet a valenciaelmélet történeti alkalmazásával kapcsolatosan felmerülő kérdésekre, problémákra.

Az ilyen jellegű vizsgálatokra szükség van a történeti nyelvészeti kutatásokban, mivel nagymértékben segíthetik a jelentésváltozások vizsgálatát, szélesítik a történeti mondatok kutatásának lehetőségeit, eredményeit.

Lőrincz Julianna A funkciói és szerkezetek és a főnévi taggal azonos tövű igék varianciájának kérdéseivel foglalkozik írásában. A cikk első részében terminológiai kérdéseket tisztáz: elkülöníti az alakvariánsokat más szemantikai csoportoktól, szinonimáktól és alakpároktól. Rámutat az egyes változatok szemantikai különbségére, a pragmatikai jelentésbeli eltérésekre. Bemutatja a nyelvészeti szakirodalom több képviselőjének állásfoglalását a témával kapcsolatban.

A dolgozat második részében áttekinti a funkciói és szerkezetek (orosz és magyar) szakirodalombeli meghatározását, kutatásai alapján arra hívja fel a figyelmet, hogy a funkciói és szerkezetek és a szerkezetek főnévi részével egyező igék vizsgálata esetén egyes szerzők munkáiban gyakran előfordul a variativitás és szinonimitás fogalmának ekvivalens használata.

Vitatkozik Dobros Csilla PhD-dolgozatának az orosz jogi nyelvre vonatkozó megállapításaival, és magyar példákat is hoz a variativitás és szinonimitás fogalmának –általa korábban megfogalmazott – helytelen használatának bemutatására.

V. Raisz Rózsa Szövegszerkezeti egységek és a topik–komment-rendszer című tanulmányában egy Márai Sándor-részszöveget vizsgál. Jelen dolgozatának kiindulópontjául egy korábbi munkája szolgál, melyben a szöveg makro- és mesoszerkezeti egységeit tárgyalta. E tanulmányban meghatározza a mesoszerkezeti egységek integráló erejű mondatait, s a mikroszerkezeti egységekben, a mondatokban elemzi a szöveg felé mutató sajátosságokat, valamint utal a mikroszerkezeti egységek lényeges strukturális és kommunikatív szerepére.

A gazdag és változatos tartalmú kötet általam nem ismertett tanulmányaira is szeretném felhívni az érdeklődők figyelmét. Ezzel az ismertetéssel pedig csatlakozom a kötet szerzőiként szereplő ünneplőkhöz.

B. Szalai Edit